

Михайло Димид

ЗАВДАННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ІНСТИТУТУ ЦЕРКОВНОГО ПРАВА

Вітаю всіх у Христі, почитаю Ісуса Христа в Його образі, що у вас втілений. Ця істина для нашого Інституту є найважливішою, бо означає благословення, означає, що ми будемо йти вперед і не будемо боятися майбутнього й невідомого. Адже ми справді стоїмо перед невідомим і, через економічну й соціальну кризу в нашому суспільстві, не маємо укладених довгострокових планів. Але ми віримо в Боже провидіння й Божу благодать і продовжуємо крокувати вперед методом виключно Божим, як діяли досі тут, у Богословській Академії. Говорю це під впливом нещодавно побаченого фільму про блаженного отця Пію, його життя й будівництво ним шпиталю на тисячу ліжок – без планів, без грошей, без жодного попереднього погодження з місцевою адміністрацією. Так само «плануємо» й ми. І дякую вам, що ви прийшли, несучи свій образ Христа, щоб ходити з нами дорогами віри.

Моє завдання – представити вам Інститут церковного права, розповісти про його плани, надії, мрії, а також про те, яку надію ви, наше суспільство, можете покладати на нього. Ідея створення інституту зародилася в Богословській Академії. Тут уже пробували заснувати такий інститут під проводом доктора Анібала Соутуса, однак проект не вдався через брак часу. Але ідея жила, і ми її втілили. 12 травня 2000 р. Сенат при Львівській Богословській Академії затвердив заснування нашого Інституту з метою «створити канонічну правову базу для багатосторонньої інтеграції церковного права в різні сфери життєдіяльності Київської Церкви». У цих словах зафіксовано головні напрямки нашої праці: історичний, тобто дослідження джерел церковного права, і соціальний, який полягає в знаходженні «наукової» відповіді на проблеми і потреби Церкви, а також популяризація церковного права.

Дослідження джерел – це великомасштабна й довготривала робота, і якщо ми завершимо її за десятиліття, то буде дуже добре. Адже ми мусимо дослідити наші Собори, Синоди, правові акти, єпископські конференції від 991 року (це дата, коли фіксується перше зібрання єпископів на

Київській землі) аж до наших днів, і маємо зробити це в обсязі цілої Київської Церкви, а Київська Церква сьогодні – це підпорядковані різним центрам автономні церковні одиниці. Наша земля пережила не одну руйну, багато архівів і бібліотек було знищено, і тому пошук джерел церковного права пов'язаний із неабиякими труднощами. Однак мусимо старатися! Отже, будемо працювати з архівами Польщі, Росії, України, і це – перший етап нашої праці. Другий етап охоплює дослідження кожного з джерел, переклад його сучасною українською мовою, номенклатурну обробку і щойно після цього – публікацію як завершення першої фази роботи. Очевидно, маючи джерела нашого канонічного церковного київського права, ми можемо розвивати нашу думку і просуватися вперед, створюючи не тільки загальнотеоретичну основу для окреслення нашого буття, а й документальну. У нашій Церкві чимало священників вказує на протилежні вартості як на нашу традицію. Що ж тоді справді становить нашу традицію? Непорозуміння саме на тому й ґрунтується, що ми в багатьох випадках не маємо фундаментальної бази, яка охоплювала б увесь спектр життя й діяльності нашої Церкви.

Другий напрямок нашої роботи – це пошук відповіді на сучасні проблеми й потреби Церкви. Ось, наприклад, головна настоятелька сестер милосердя святого Вікентія зробила нам перше конкретне замовлення: черниці хочуть мати Устав, але в східному дусі, до чого закликає нашу Церкву II Ватиканський Собор. Було дві альтернативи. Одна з них – брати статут якогось чернечого згромадження за кордоном, у цьому конкретному випадку – в Бельгії, і його перекладати. Друга ж – уявити собі чернече життя в нашій Церкві, у нашу епоху, в наші дні, всебічно зважити й обговорити все це, а тоді представити фахівцям-правникам, щоб вони через нормативні документи відобразили цей дух, це бачення мовою закону. Такий перший і дуже конкретний приклад нашої роботи є соціальним за своєю суттю, бо це – праця для нашої громади. Наступне замовлення надійшло від Синоду єпископів Києво-Галицької Митрополії УГКЦ: розробити проект статуту для Синоду. Само життя вказуватиме нам, які ідеї розвивати, які проблеми розв'язувати. Наведу ще один приклад – щодо матримоніальних справ. Є такі єпархії, де стверджують: якщо хтось одружувався в радянський період і брав цивільний шлюб, то цей шлюб прирівнюється до церковного і така особа не має права на другий шлюб. В інших же єпархіях, навпаки, такий цивільний шлюб не прирівнюється до церковного, так що можна брати новий. Це теоретична проблема, котра має практичні наслідки і належить до царини нашої наукової проблематики.

Наостанку представлю деякі наші прагнення і наміри. Ми бачимо їх перспективність і хочемо скеровувати свою працю на їх реалізацію.

Перш за все, ми хотіли б показати, що канонічне право виконує специфічну роль і покликане формувати церковне сопричастя. Церковне сопричастя існує на місцевому, епархіальному, помісному, вселенському рівні. Право може утримувати це сопричастя й відновлювати його, якщо воно порушене чи втрачене. Ми звикли говорити про регулятивну, захисну, обмежувальну функцію права; але слід би ще підкреслити церковну сторону права – сопричастя.

По-друге, право Церкви, досліджуючи її ідентичність, її тотожність, покликане показати, поряд з інтегральним поняттям помісності Церкви, порядок і способи регулювання правових відносин усієї Церкви. Цей напрямок має допомогти нашій Церкві дійсно окреслити власну індивідуальність.

По-третє, наука права в Церкві може і повинна становити одну зі сторін спілкування зі світом, перш за все як обмін вартостями, обмін досвідом у практичному здійсненні справедливості.

По-четверте, розвиток канонічного права виступає як певна специфічна форма соціальної діяльності Церкви, як підтримка, суспільний захист. Іншими словами, ми хочемо працювати для своєї Церкви, для Вселенської Церкви, для нашої Батьківщини.

З іншого боку, ми свідомі втрати нашої традиції, свідомі тих перепон, які чекають на нас на шляху її віднови, шляху творення нових способів спілкування цієї традиції в нинішньому і завтрашньому суспільстві. Ми також усвідомлюємо, що існує інша реакція – з боку людей, для яких церковне канонічне право є чимось маргінальним. Знаючи, що попереду нас чекає багато церковних проблем, ми шукатимемо на них відповіді, керуючись справедливістю й мудрістю. Ми сподіваємося – з Божою поміччю, а також вашою і всесвітлішого отця ректора Львівської Богословської Академії – допомагати всім. Засвідчуємо це перед усіма, бо розуміємо, що будемо з тією допомогою потрібні, і надаватимемо її.

На закінчення попросімо разом посередництва мученика за віру отця Андрія Іщака (колишнього викладача Львівської Богословської Академії, професора канонічного права, який загинув, розстріляний 26 червня 1941 року в Сихові, що був у той час селом біля Львова), щоби Христос, живими іконами якого ми є, дійсно допоміг нам іти тими обіцяними шляхами для нашого добра, добра нашої Церкви і Вселенської Церкви.